

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ

**MİLLETLERARASI HOCA AHMET YESEVÎ
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ
(26-29 Mayıs 1993)**

Yayına Hazırlayanlar

Doç.Dr.Abdülkadir YUVALI
Yrd.Doç.Dr.Mustafa ARGUNŞAH
Doç.Dr.Ali AKTAN

Kayseri 1993

YESEVİYYE KÜLTÜRÜNÜ GÜNÜMÜZE ULAŞTIRANLAR VE "CEVAHİRÜ'L EBRAR MİN EMVACİ'L-BİHAR"

Doç.Dr.Mustafa KARA*

"...ma'denü'l-evliya Yesi şehri min bilad-ı
Türkistan-ammerehumullahu taala bi-ta'miri'l
emn ve'l-eman-.."

Cevahiru-l Ebrar

I

Her kültürün olduğu gibi tasavvuf kültürünün devazgeçilmez esasları vardır. Bunları dört ana başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi bu kültürün mimarı olan mutasavvıf, ikincisi bu kadronun ortaya koyduğu eserler, üçüncüsü sufilerin kurdukları müesseseler nihayet bütün bunların neticesinde ortaya konan tasavvufî faaliyetlerdir. Dolayısıyla *Yeseviyye kültürü* dendiği zaman en az bu dört unsuru dikkate almak gerekecektir.

Yeseviyye kültürünü günümüze ulaştırıcıları araştırırken Yesevî dervişlerini, bu dervişlerin ortaya koyduğu eserleri, bu gönül adamlarının kurduğu teşkilatları, bu kadro ve kuruluşların yardımıyla topluma sunulan mesajlardan sözedilecektir.

1. Mutasavvıflar

Yesevî dervişlerinin üstlendiği rol sadece tasavvuf tarihinin değil Türk-İslam medeniyetinin ihmalî mümkün olmayan bir unsurudur. Ahmed Yesevî, büyük kitleler halinde İslam'la bulunan Türklerin gönül dünyalarında sonsuzluğa doğru açtığı kapı, aşk, sevk ve hizmet için taktığı kanat asırlarca sürecektir. Bu kanatlarla İslam'ın insana sunduğu iksir *dolu dizgin boşanan atlarla yedi kat arşa kanatlanmak için yedi iklim dört köşeye ulaşacaktır*. Bu meşaleyi Yesi'den, Tokat'a Tokat'tan Bozok'a, Bozok'tan Bursa'ya, Bursa'dan İstanbul'a taşıyan Sarı Saltuk'lar bu faaliyetin mimarı ve öncüleridir.

2. Dergahlar

Aynı fikir ve duyguyu paylaşan insanların bir arada, bir çatı altında yaşama arzuları fitrî bir özelliktir. Tekkelerin kuruluş sebeplerinin başında bu husus sayılmalıdır. Tekkedeki insanlar sadece hemfikir değil aynı zamanda hembezmdir, hemderttir, hemdildir, hemdemdir, hemhâldir, hemavazdır, hembardır, hemdüşdür, hemaramışdır.

Aynı konulara ilgi duyan, aynı heyecanları yaşamaktan mutlu olan insanları aynı

*Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

çatı altında doyumsuz duygularla camlı ve zinde tutmak, onları *elest bezminin* zenginlikleriyle başbaşa bırakmak bu müessesenin temel özelliğidir. Asırlardan beri Yesevi tekkeleri de diğer tekkeler gibi bu atmosferi topluma sunan merkezlerden biri olmuştur.

3. Tarikatlar

Ahmed Yesevi'den önceki asırlarda bugün anlaşılan manada bir tarikat vakıası olmadığı bilinmektedir. Bir diğer ifade ile Selçuklu öncesi dönemde sûfiler vardır, tekkeler vardır, tasavvufi faaliyetler vardır fakat bu düşünme ve yaşama tarzı *tarikât* adıyla henüz mektepleşmemiş, ekolleşmemişti. Yeseviyye bu geleneğin ilk halkalarından biri sayılmalıdır.

Tarikatlar tarihine bakıldığı zaman görülen hususlardan, biri de bu mekteplerin zaman içinde değişik kol ve şubelerle tesir halkalarını genişletmeleridir. Yeseviyyenin bizim din ve kültür tarihimizi de yakından ilgilendiren iki kolu karşımıza çıkmaktadır: Nakşibendiyye, Bektaşiyeye.

4. Kitaplar

Tasavvuf kültürü, *Sohbet* adını alan yolla doğrudan insana aktarılırken kitab ve Risale'lerle de dolaylı olarak ilgililere sunulmuştur. Kitab sohbet kadar etkili değilse de bu kültürün asırlara uzanması ve uzun zaman yaşaması için gördüğü görev çok önemlidir. His, fikir ve duyguların satırlara aktarılmasının bir diğer önemli özelliği de şudur: Kişilerin ve kuruluşların çizgisi zaman içinde değişebilmektedir. Sözelimi aynı tarikâtın Güneyasyadaki bir kolu ile Kuzeyafrikadaki bir şubesi farklı bir ton ve eda taşıyabilmiştir. Halbuki kitaplar ne kadar değişik coğrafyalara giderse gitsin ne kadar yaşlı olursa olsun -bazı istisna farklılıkları hariç- bir değişikliğe uğramamaktadır. Bu durum bize, sistemlerin tarihini daha iyi tesbit etmek için çok önemli ip uçlarına sahip olma imkanını vermektedir.

Yeseviyye Kültürünü Taşıyan Kitaplar

Her tarikâtın bir literatürü vardır. Bu literatür -varsa- tarikât kurucusunun eserleriyle başlar, asırlar içinde bu tarikata mensub sufilerin eserleriyle devam eder. Bu eserlerin konuları tarikâtın adab ve erkânıyla ilgili olabileceği gibi, tasavvuf ahlak ve felsefenin bir yönüne de tahsis edilmiş olabilir. Bir tarikâtın bir veya bir kaç büyük temsilcisini ele alan kitaplar olduğu gibi, tercümelerle bu sahaya katkıda bulunanlar da vardır. Şimdi Yeseviyye kültürünü bugüne taşıyan eserlerden bir kaç tanesi hakkında kısa bilgi verelim.

Divan-ı hikmet

Şüphesiz Yeseviyye kültürünün baş eseri **Divan-ı hikmet**'tir. Çünkü tarikât pirinin tesbit ve teşhislerinin yönlendirici özelliği kesindir. Elimizdeki **Divan-ı hikmet**'te yer

alan şiiirlerin hepsinin Ahmed-i Yesevî'ye ait olup olmaması o kadar önemli değildir. Önemli olan Yesevî muhitlerinde bu manzumelerin gördüğü ilgidir. Anadolu'da yaşayan Yunuslar nasıl ortak bir *ses* çıkardıysa Orta Asya'da yaşayan Ahmed-i Yesevîler de ortak bir mesaj bulmuş ve bunu insanlara aktarmışlardır.

Menakıb-ı Ahmed-i Yesevî

Bugün- maalesef- elimizde olmayan ve fakat varlığını **Menakıb-ı Hacı Bektaş-ı Veli'**den öğrendiğimiz bu eserin sözkonusu kültür için üstlendiği rolü tahmin etmek hiç te zor değildir.

Hakim Ata Kitabı

Ahmed-i Yesevî'nin en meşhur halifelerinden biri olan Süleyman Hakim Ata'nın (Öl.Akkurgan, 582/1186) bu eseri Yeseviyyenin en eski kaynaklarından biridir. Basit manzumelerle halka dinî ve tasavvufî kültür vermeyi hedefleyen eser 1901'de Kazan'da basılmıştır.

Risale-i Tevarih-i Bulgariye

Hüsameddin Müslimî tarafından kaleme alınan ve Yesevî'nin Bulgaristan bölgesindeki halifeleri hakkında bilgi veren bu eser 992/1588 tarihinde yazılmış olup 1902'de Kazan'da basılmıştır.

Şeraitu'l-İslâm

Zeki Velidî'nin tanıttığı bu kitap, halka ilmihal bilgileri vermek için kaleme alınmıştır. Kuzey Türkleri arasında çok yaygın olan bu eserden bir kesit aktarmakta yarar vardır:

- Kimin silsilesindensin?
- *Hoca Ahmed Yesevî silsilesindenim*
- Silsile kaçtır?
- *Silsile dördtür.*
- Nelerdir?

- *Evvel Hoca Ahmed Yesevî, ikinci Abdülhalik Gucdüvanî, üçüncü Şeyh Necmüddin-i Kübra, dördüncü Ebu'l-Hasan Aşk.*

Eser basılmıştır(Kazan 1901).

Köylü İmanı

Şemsüddin Muhammed Tahiri'nin yazdığı bu manzûm eserde de Yesevî kültürünün izlerini bulmak mümkündür:

*Bu sözlerin köpisi
Evliyalar uluğu
Ahmed Yesevî sözi
Anı seven Allah sen (Kazan, 1903)*

Nesayimü'l-Mahabbe

Bu eser Molla Cami tarafından kaleme alınan **Nefahatü'l-Üns** adlı Farsça kitabın Çağatay Türkçesine Ali Şir Nevayî (Öl.Herat 906/1501) tarafından yapılan tercümesidir. **Nefahatü'l Üns**'ün orijinalinde Ahmed-i Yesevî olmamakla birlikte Ali Şir Nevayî eseri tercüme ederken bölgesindeki bazı sufileri ilave etmiştir. Bunlardan biri Ahmed-i Yesevî'dir. İlk cümleleri şöyle:

Türkistan mülkinin şeyhu'l meşayihüdür. Ve makamâtı âli ve meşhur ve keramâtı mütevali vü na-mahsûr imiş, Mürid u ashabı gayetsiz ve ah u gedanın iradet u ihlası as-tanı da nihayetsiz imiş. Son cümle ise şöyle: ...Ve anın mezarı Türkistan'da Yesi digen yirde-ki anın mevlid ü menşeidür? vaki bolubdur. Ve Türkistan ehlinün kible-i düasıdur (Neşr. Kemal Eraslan, İst. 1979)

Reşahat

Daha çok Nakşibendiyyenin büyüklerini tanıtan ve Ali Herevî tarafından kaleme alınan bu eserde Ahmed-i Yesevî *Hazret-i Türkistan* ve *Meşayih-i Türk'ün ser-halkası* olarak tanıtılmaktadır. Eser Arapça ve Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Türkistan hakkının Ahmed-i Yesevî'ye *Hoca Ata Yesevî* dediğini, Atanın baba anlamında olduğunu ve Türklerin meşayihin ulularına bu adı verdiklerini de ilave eden **Reşahat** sahibi Süleyman Ata'nın şu deyişlerini de aktarmaktadır:

*Her kimi görürsen Hızır bil
Ve her geceyi kadir bil
Parça(cümle) yahşi biz yaman
Parça buğday biz saman*

Mihmanname-i Buhara

Fazlullah İsfahanî tarafından yazılan bu eser bir "*savaş günlüğü*" olmasına rağmen konumuzla ilgili bilgiler de ihtiva etmektedir. Yazar, Yesi'deki türbede bu tarikatın adab ve erkanına ait bir eseri okuduğunu ve tertibinin çok mükemmel olduğunu haber vermektedir. Fuat Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**'ı yazarken bu eseri görememiş daha sonra İslam Ansiklopedisindeki Ahmed-i Yesevî maddesini kaleme alırken bu eserden de istifade etmiştir. (Nuruosmaniye ktp.No:3431).

Menakıb-ı Hacı Bektaş Veli

Anadolu sahasında yazılmış olup ta Yeseviyye ile ilgili bilgi veren en eski eser budur. Uzun Firdevsî diye tanınan Hızır b. İlyas eserini XV.yüzyılın sonlarında kaleme almıştır.

Behcetü'l-Hadaik

XIV.yüzyılın başlarında Anadolu'da yazılan bu vaaz kitabı doğrudan Yeseviyye ile ilgili bilgileri ihtiva etmiyorsa da uslub ve tarz itibariyle bu kültürün izlerini ve tesirlerini taşıdığından şüphe yoktur.

703/1303 tarihli bir nüshası elimizdedir. (Bursa, Orhan Ktp. Kurşunluoğlu Kit. no. 5) İsmail Hikmet Ertaylan tarafından tıpkı basımı yayınlanmıştır. İst.1960.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi

Anadolu'daki Yesevî dervişleri ve bu tarikata ait tekkelerle ilgili bilgi veren kaynaklardan biri de Ahmed-i Yesevî neslinden geldiğini söyleyen Evliya Çelebi'nin meşhur Seyahatnamesidir. Avşar Baba, Pir Dede, Akyazılı, Kıdemli Baba Sultan, Geyikli Baba, Abdal Musa, Horoz Dede bunların en meşhurlarıdır. (Evliya Çelebi Seyahatnamesi, İst. 1314)

Şairler-Divanlar

Yeseviyye kültürünü yaşatanların başında şairleri de saymak gerekir. Aslında **Divan-ı hikmet'**in bir güldeste antoloji olduğu bilinmektedir. Bu eser birçok Yesevî dervişinin mısralarını ihtiva etmektedir. Bu isimler arasında yer alan Kul Ahmed, Miskin Ahmed, Sultan Ahmed, Hacı Ahmed, Hacı Ahmed Yesevî gibi bir mahlas tarikatın piri Ahmed-i Yesevî'ye ait olsa bile ilgili kitaplarda bir çok Yesevî şairi ile karşılaşmaktadır: Azim Hacı, Behbudî Fakîrî, Fuzulî , Garibî, Halis, Hacı Salih, Hüceyda, Kanî, Kasım, Kemal, Kul Şerifî, Meccub Meşreb, Nevayî, Seyfuddin Ubeydî, Zelifî...

Tibyan

Geçen asırda İstanbul'da Haririzade tarafından kaleme alınan ve bugün için en geniş **Tarikatlar Ansiklopedisi** mahiyetinde olan Arapça bu eserde konumuzla ilgili değerli bilgiler vardır. Yeseviyye ile birlikte bu tarikatın üç kolu da tanıtılmıştır. Bu kollar şunlardır: Bektaşiyye, Nakşibendiye, İkaniyye (Süleymaniye Ktp. Fatih Kit. No.430-432).

Sefine

Bu asrın başında Türkçe olarak Hüseyin Vassaf tarafından yazılan bu eserde dolaylı olarak Yeseviyyeye temas edilmiştir (Süleymaniye Ktp. Yazma Bağışlar Kit. Nu. 2309).

Türk Edebiyatında ilk Mutasavvıflar

1919 yılında basılan bu eser Fuat Köprülü'nün henüz aşılmayan eserlerinden biridir. Cumhuriyet döneminde konu ile ilgili araştırma yapan Tasavvuf tarihçilerinin de temel kaynağı bu kitaptır.

II

Cevahiru'l-Ebbar

Yeseviyye kültürü için elimizde bulunan en mühim eserin Hazinî mahlaslı bir Yesevî dervişine ait olduğu bilinmektedir. Seyyid Mansur Kaşıktraş'ın müridi olan müellif 19 yaşında icazet aldıktan sonra Menakıbnâme yazma izni de almıştır. II.Selim devrinde İstanbul'a gelen daha sonra kaleme aldığı eserini III.Murad'a takdim eden Hazinî, konu ile ilgili bir çok meseleye açıklık getirmiştir.

İlim alemine ilk defa Fuat Köprülü tarafından tanıtılan eserin Mahmud b. Hasan adlı bir Nakşibendî dervişinin kaleme aldığı tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde. (Türkçe Yazmalar, Nu:3893) 327 sayfalık eserin son 120 sayfası Farsçadır.

Cevahiru'l-ebbar'da, abdest, namaz, oruç, zikir gibi ibadetlerle ilgili ayet ve hadisler ele alınmış, bunların tasavvufî izahları yapılmıştır. Eserin büyük bir bölümü ise Yeseviyyenin esaslarına, tarikatın adab ve erkanına tahsis edilmiştir. Tasavvufî hal ve makamlar, halvet, şeyh, mürid, velayet, sema', sohbet, şeriat, tarikat, hakikat gibi birçok konu hakkında bilgi verilmiştir. Bunlardan bir kaç tanesine kısaca temas etmekte yarar vardır.

İnsan

İnsanın özellikleri müsbetten menfiye doğru beşli bir kademe takib eder (s.9-10)

Rububiyet:Allah'ın ahlakı ile ahlaklanmak

Melekiyyet:Tesbih ve zikir ile kulluğun saadetini yaşamak

Sebe'iyet:Yırtıcı, parçalayıcı olmak

Behimiyyet:Sınır tanımadan şehveti tatmin etmek

Şeytaniyyet:Karıştırmak, vuruşturmak, nifak çıkarmak.

Tasavvufî terbiyenin hedefi insanı rubûbiyyet noktasına yükseltmek ve burada devamlı kalmasını sağlamaktır.

Allah'a Giden Yollar

Allah'a giden yolların çokluğunu ifade etmek için Necmeddin Kübra'nın şu cümlesi tasavvufi muhitlerde sıkça kullanılır: *Allah'a giden yollar yaratıkların nefesleri sayısındadır..* Hazinî bu cümleyi naklettikten sonra şu açıklamayı getiriyor: *Evlüyay-ı ma tekaddem ve etkiyay-ı ma teahhar aşk etvarında mütenevvi riyazetler çekmişler, bazı açlık, bazı mesayib, bazı gurbet, bazı mezellet, bazı bühtanlar çeküb tayy-ı menazil-i gaybu'l guyub itmişlerdür...(s.56)..*

Halvet

Tasavvufî hayatın en mühim safhalarından biri halvet dönemidir. Eserde müridin 24 saati ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bu konular esas itibariyle tarikatlar arasında ortaktır. Halvet hayatındaki dervişin gecesiyile ilgili şu cümle dikkat çekicidir: *...Nısfu'l leyle varınca ve meşayih-i Yeseviyye manzume ve makalatları-ki hikmetdirler-savt-ı hazin ile telkinat ile hatmolur, tezvîk ve teşvik için... ..Ba'de eday-ı tekbirat müselles oturub bir halka zikr idülür. Zikrullahdan sonra hafız hoş nefeslerden savt-ı hazin ile süre-i yasin tilavet olunur..(s.53)*

Bu tesbitler Yesevî geleneğinde halvet hayatı ile diğer bir tasavvuf terimi olan **hü-zünün** beraberliğini göstermektedir. Bu noktada yazarın mahlası da dikkat çekmektedir: Hazinî.

Sema

Vecd ve cezbe ile yakından ilişkili olan sema' için yazar şu ayeti delil olarak getirmektedir: *Onlar sözü dinlerler ve en güzeline uyarlar...(Zümer, 39/18) ..İşbu ayet sema' babında sened-i tamdır. Eğer vacid mahabbet ile mestolmadıysa sema ana haramdır. Şerab-ı mahabbete sermestî olan vacide, sema helal-i temamdır..(s.62-63)*

Hazinî, semaı *ten şifası*, *ruh gıdası* olarak niteledikten sonra tesbitlerine şöyle devam ediyor: *Sema erbab-ı keramet şiveleri, ashab-i mucizat cilveleri, sema' leyse fî cüb-beti sivellak' esrarı ve' enelhak' demdemesinin nigahdarıdır..*

Makam

Yeseviyye adabına göre kişi yetmiş ilim ve yetmiş makam geçmeden müşid olmaz. Bu makamlar 44 makamda, bunlarda şu şekiz makamda hulasa halinde bulunur: Tevbekarlar, alimler, zahidler, sabirler, raziler, şakirler, muhibler, arifler.

Halife

Tasavvufî terbiyesini tamamlayarak insanları irşad edenlere verilen isimlerden biri de halifedir. Halifenin özellikleri sıralanırken dikkati çeken husus *gizlilik*dir. Bu gizlilik

sadece ibadetlerde değil bütün davranışlarda sözkonusudur. Fakirliğini ve cömertliğini gizlediği gibi gadab ve şiddetini de örtmeye çalışacaktır (s.43-44).

Mekan, Zaman, İhvan, Rabt-ı Sultan

Tasavvufî terbiyenin istenilen düzeyde seyredebilmesi için şartlar zaman, mekan, ihvan üçlüsüyle ifade edilegelmiştir. Hazinî bir dördüncüyü ilave etmiştir: Rabt-ı Sultan. Tasavvufî ilgili bir eserde bu terim ilk bakışta manevi sultan olan şeyhe rabıtayı hatırlatıyorsa da durum öyle değildir. Yazar bu terim ile dönemin yöneticisi ve valisine bağlılığı kastedmektedir. Ona göre tekke hayatının sıhhat ve selameti buna bağlıdır ... *padişah-ı devranın emniyeti ed'iyeye-i fukaradan ve evliyaullah-ı zamanın cemiyeti atıyye-i ümeradan olur...*(s.185-186)

Şeriat, Tarikat, Hakikat

Şeriat hürmet, tarikat hizmet, hakikat himmettir (s.128). Şeriatsız tarikat mubattal, tarikatsız hakikat muattaldır. Şeriat mürid-i saliki bekler irtidattan, ve tarikatını saklar if-saddan ve hakikatını sıyanet ider ilhaddan (s.140)

Sohbet

Tekke adabında kimlerle sohbet edileceği kadar kimlerle sohbet edilemeyeceği de sözkonusudur. *Şeyhu'l-meşayih dir: dört nevi kişi ki iktiran itmek gerek ki hüsrân ve hezelandır. ve mucib-i hirman olur . Neuzubillahi min tekarrubi hazel'l-akran! Evveli emred yani sakatsız oğlandır, ikincisi yat hatun, üçüncü kezzab ve mekkar-ı bedgerdan, dördüncü ehl-i dünya ve ehl-i heva sohbetlerinden. Ki musir-i hürs ve muris-i dünyadır ...*(s.61)

Zahid, Arif, Âşık

Ey dervişler!

*Zahir zühdile kılur nemaz
abid ibadeti ile kılur niyaz
aşık varlığını kılur niyaz.*

*Zahid nefsinı düşünür
arif rabbını düşünür.*

*Arif muhakkık gerekli
Sufî müdekkık gerekli*

*Aşık sözlü
ve arif gözlü gerek*

*Marifetsiz er dişi
marifetli hatun er kişi*

Sufiler

Eserde değişik vesilelerle birçok sufînin adı da geçmektedir. Bunların bir kısmını sıralamakta fayda vardır. Nuri, Tusterî, Harraz, Daranî, Bistamî, Zunnun Mısrî, Cunejd, Hallaç, Hasan Basrî, Davud Tai, Habib Acemi, Abdullah Ensarî, Emir Külal, Mevlana, Bahauddin Nakşibend, Hacı Bektaş Veli, Yakub Çerhi, Şebusterî, Seri Sakatî İbn Hafif, Seyyid Ali Hemedanî, Seyfuddin Baherzî.

Hz.Aişe için *tacu't-tarika minhacü'l-hakika hazret-i Aişe-ı siddika radiyallahu anha* ifadesi kullanılırken Eflatun 'un isminden sonra da *aleyh-i ma yestahikku*(s.176) temennisi serdedilmiştir.

Ahmed-i Yesevî

Cevahiru'l ebrar'da tarikatın piri için bir çok yüceltici sıfatın kullanıldığını tahmin etmek zor olmasa gerektir. Bunların manzun olanlarından bir kaç tanesi şöyle :

*Hace Ahmed Şeyh-i Türkistan u Şam
kutbu'l-aktab u tariku ara temam*

*Ahmed-i sanidür ol sultan-ı Türk
akibet mahmud-ı serdar-ı büzürk*

*Kutb-ı Arab pir-i Acem şeyh-i Türk
mürid-i afak va aziz-i büzürk*

*Oldı meşhur ol şeh-i alevî
garb u şark içre Ahmed Yesevî (s.5,71,73,94)*

Tarikat Folkloru

Tarikatın adab ve erkanı hakkında bilgi verilirken hilafetname almayı hak eden dervişlere verilen tac, hırka, kemer ve asadan bahsedilmiş hatta asanın şekli de çizilmiştir. *Bir kimse istihkak ile hilafet asasını alsa Ahmed Yesevî'yi düadan unutmamak gerek.... def'i beliyyat ve ref'i afat ve kazay-ı hacat için kurban eyleye ve ervah-ı tayyibe için helva ve zakirler için gülsuyu ve buhur ve bal mumu yaksa ve bu silsile-i Yeseviyye ehl-i irşadına ihyay-ı leyle istid'a eyliye. Murad hasıl ve düa ve münacaat müstecab, Al-*

lahu a'lem bi's-sevab...

Münacaat

Yazımıza eserdeki münacaatlarla son verelim:

İlahi!

*Her ne kim benden bana gelse estagfirullah
Yine senden bana gelse elhamdülillah..*

*İlahi, eğer od göndersen takatım yok
ve eğer terazuda dartsan taatım yok*

*İlahi senden niçün korkmıyayın sen hazırsun
ve niçün utarmıyayın ki sen nazırsun*

*İlahi aşkın virdin vasıl vir
fer' virdin asıl vir.*

Netice

Din ve kültür tarihimizin tasavvuf ve tarikatlarla olan sıkı ilişkisi bütün açıklığıyla ortadadır. Dolayısıyla bu toprakların din, hayat ve sanat tarihini yazmak isteyenlerin, folklor zenginlikleriyle ilgilenmek isteyenlerin ilgi alanlarının başında tarikatlar gelmelidir.

Tarikatların tarihi maceraları olduğu gibi coğrafi dağılımları da dikkat çekicidir. Yeseviyye, Anadolu'nun fethinden sonra bu bölgeye ilk gelen tarikat olmasına rağmen zaman içinde tesir gücünü kaybedecektir. Bir diğer ifade ile kendisinden sonra gelen tarikatların içinde eriyecektir. Anadoluyu şenlendiren Yesevî dervişleri ve bu dervişlerin kurduğu Yesevî tekkeleri Osmanlılar döneminde yerini kardeş tarikatlara devredecektir. Bu sebeple sözkonusu tarikatın adab ve erkânı ile ilgili elimizde çok az eser vardır. Bunlardan biri de tam 400 sene önce İstanbul'da istinsah edilen **Cevahiru'l-ebrar min emvaci'l-bihar'** dir.

Ahmed Yesevî yılı ilan edilen 1993'te bu eserin tıpkı basımının yapılarak ilim aleminin istifadesine sunulması en büyük dileğimizdir.